

Samenvatting: Zorgen rondom IVF

Sociale steun en professionele begeleiding in het IVF behandelingstraject

Janine Boekaar en Mare Riemersma

Inleiding

De vraag naar dit onderzoek kwam vanuit de patiëntenvereniging Freya terecht bij de Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid van de Rijksuniversiteit Groningen. Deze vraag is vertaald in een wetenschappelijk te beantwoorden probleemstelling. Het onderzoek dat hieruit is voort gekomen, is uitgevoerd in het kader van een afstudeeronderzoek. De probleemstelling van het onderzoek luidt:

In welke opzichten en in hoeverre hebben vrouwen die kiezen voor IVF (in vitro fertilisatie), behoefte aan steun en begeleiding bij keuzen en ervaringen die zich in het behandelingstraject voordoen?

De probleemstelling is vervolgens opgesplitst in vier deelvragen:

1. In welke opzichten en in hoeverre hebben vrouwen die kiezen voor IVF, behoefte aan sociale steun bij keuzen en ervaringen in het behandelingstraject voordoen?
2. Zijn er verschillen in behoefte aan sociale steun tussen vrouwen bij keuzen en ervaringen die zich in het behandelingstraject voordoen? Welke verklaringen kunnen voor deze eventuele verschillen gevonden worden?
3. In welke opzichten en in hoeverre hebben vrouwen die kiezen voor IVF, behoefte aan professionele begeleiding bij keuzen en ervaringen in het behandelingstraject voordoen?
4. Zijn er verschillen in behoefte aan professionele begeleiding tussen vrouwen bij keuzen en ervaringen die zich in het behandelingstraject voordoen? Welke verklaringen kunnen voor deze eventuele verschillen gevonden worden?

Alle twaalf vergunninghoudende IVF centra zijn benaderd en uiteindelijk hebben vijf hiervan meegewerkt aan het onderzoek, namelijk *St. Elisabeth Ziekenhuis (Tilburg)*; *Academisch Medisch Centrum (Amsterdam)*; *Sophia Ziekenhuis (Zwolle)*; *Catharina Ziekenhuis (Eindhoven)* en het *Academisch Ziekenhuis Dijkzicht (Rotterdam)*. Bij twee van deze centra is het onderzoeksvorstel door de Medisch Ethische Commissie behandeld en goedgekeurd. Er zijn in totaal 796 vragenlijsten verstuurd aan vrouwen die op dat moment bij de klinieken ingeschreven stonden voor een IVF behandeling, waarvan er 330 zijn geretourneerd (41,5%). De vragenlijst is afgeleid van de methode van Van Sonderen om sociale steun te meten.

Sociale steun

Er zijn verschillende vormen van sociale steun meegenomen in het onderzoek. Namelijk emotionele steun, steun die kan leiden

tot het afzien van IVF, alternatieven voor IVF, het bespreken van de voordelen van het krijgen van een eigen kind, het horen dat men de IVF behandeling moet doorzetten, emotionele steun met betrekking tot een vorige behandeling en het bespreken van nadelen van IVF. Emotionele steun blijkt belangrijk te zijn voor vrouwen die gekozen hebben voor IVF. Relatief veel vrouwen geven aan dat zij emotionele steun niet regelmatig of vaak ontvangen vanuit hun sociale omgeving terwijl zij hier wel behoefte aan hebben. Emotionele steun die betrekking heeft op een vorige IVF behandeling is voor vrouwen die al even bezig zijn met IVF tevens belangrijk. Ook hier is er een behoorlijk aantal vrouwen die deze vorm van steun niet regelmatig vanuit hun sociale omgeving ontvangt terwijl hier wel behoefte aan bestaat.

Een andere interessante bevinding is dat er ook vormen van sociale steun bestaan waar juist helemaal geen behoefte aan bestaat. Het gaat hier om het bespreken van de voordelen van het hebben van een eigen kind, steun die kan leiden tot het afzien van IVF, het bespreken van alternatieven van IVF, het horen vanuit de sociale omgeving dat men de IVF behandeling moet doorzetten en het bespreken van nadelen van IVF. Het grootste deel van de vrouwen ontvangt deze steun namelijk zelden vanuit hun sociale omgeving en geeft aan hier tevreden mee te zijn. Een redelijk deel van de vrouwen die dit wel regelmatig of vaak met hun sociale omgeving bespreken geeft aan hier eigenlijk geen behoefte aan te hebben.

Nagegaan is ook of sociale steun samenhang vertoont met bepaalde kenmerken van de vrouwen. Hieruit bleek dat hoger opgeleiden iets minder vaak ontevreden zijn met de emotionele steun die zij ontvangen dan lager opgeleiden. Het bleek verder dat vrouwen met een hogere leeftijd vaker tevreden zijn met de mate waarin zij horen vanuit de sociale omgeving dat zij de behandeling moeten doorzetten. Daarnaast ervaren vrouwen die meer buitenshuis werken minder vaak een tekort aan het bespreken van de voordelen van het hebben van een eigen kind. Ook hebben respondenten met een sterke kinderwens vaker een tekort aan emotionele steun dan zij met een minder sterke kinderwens. Verder kwam naar voren dat vrouwen die meer overeenstemmen met hun partner wat betreft hun houding ten opzichte van het eventueel kinderloos blijven vaker een tekort ervaren aan emotionele steun, het bespreken van de alternatieven van IVF en het horen vanuit hun sociale omgeving dat zij de IVF behandeling moeten doorzetten. Het behandelingsverleden vertoont geen samenhang met de behoefte aan de verschillende soorten sociale steun.

Professionele begeleiding

Behoeftte aan professionele begeleiding is opgesplitst in de volgende vormen: emotionele begeleiding, begeleiding bij de negatieve aspecten van een IVF behandeling, begeleiding bij de alternatieven voor IVF en begeleiding na de ervaring van een IVF behandeling.

Op de vraag of vrouwen behoefte hebben aan professionele begeleiding kwam het volgende naar voren. Vrouwen bleken

weinig begeleiding aangeboden te krijgen. Dit leverde in veel gevallen een tekort op. Vrouwen hebben dus vaak behoefte aan meer begeleiding. Het bleek dat er voornamelijk behoefte bestaat aan begeleiding bij de negatieve aspecten van een behandeling. Daarnaast is er sprake van een grote behoefte aan begeleiding na de ervaring van een IVF behandeling. De helft van de vrouwen bleek graag meer begeleiding te krijgen bij de emotionele aspecten van het IVF traject. Ondanks het feit dat vrouwen amper begeleiding krijgen aangeboden bij de keuzemogelijkheden en alternatieven van IVF, bleek dat zij dit ook niet meer willen krijgen.

Bij de specifieke behoefte aan professionele begeleiding kwam naar voren dat hoger opgeleide vrouwen en vrouwen bij wie de kinderwens groot is minder vaak een tekort ervaren aan emotionele begeleiding en begeleiding bij de alternatieven van IVF dan lager opgeleide vrouwen en vrouwen met een minder grote kinderwens. Daarbij ervaren vrouwen die meer van mening verschillen met de partner vaker een tekort aan emotionele begeleiding in het IVF traject. Vrouwen blijken ook vaker behoefte te hebben aan professionele begeleiding dan mannen. Vrouwen die wat ouder zijn, die niet of weinig werken en die meer dan één behandeling achter de rug hebben blijken niet significant te verschillen van hun tegenpolen. Er zijn dus bepaalde groepen vrouwen aan te wijzen die meer onder de aandacht moeten worden gebracht bij de professionele begeleiders. De mening van de partner speelt ook een belangrijke rol bij de behoefte aan begeleiding, want samen wordt uiteindelijk een eventuele grens bepaald.

Aan vrouwen is tevens gevraagd naar de tevredenheid met de begeleiding van de verschillende professionele hulpverleners. Hierbij bleek dat vrouwen in maar liefst 75% van de gevallen tevreden zijn over de begeleiding die zij krijgen van de IVF verpleegkundigen. Daarentegen kreeg één derde van de vrouwen te weinig begeleiding van de gynaecoloog, de huisarts en de IVF arts.

Zorgen rondom IVF

Vanuit hun sociale omgeving hebben vrouwen vooral behoefte aan begrip voor waar zij mee bezig zijn. Ook komt naar voren dat vrouwen belang hechten aan een sociale omgeving die met hen meevoelt en achter hen staat. Geconcludeerd kan worden dat emotionele steun en begeleiding voor vrouwen die gekozen hebben voor IVF van groot belang is, en dat deze nog tekortschiet. Daarnaast blijkt dat terwijl vrouwen amper behoefte hebben aan een sociale omgeving die eigen ideeën en opties betreffende de ongewilde kinderloosheid aandraagt, zij het soms wel prettig vinden dat professionele hulpverleners dit met hen bespreken. Dit geldt voornamelijk voor het bespreken van de negatieve aspecten van IVF, dat zij dus niet ervaren als een vorm van sociale steun. Vanuit het sociale netwerk worden vrouwen dus niet graag geconfronteerd met minder positieve aspecten van IVF. Tot slot blijkt dat als vrouwen eenmaal gekozen hebben voor IVF, zij hier niet meer op terug

willen komen. Vrouwen hebben er dus geen behoefte aan dat de sociale omgeving en/of de professionele begeleiders alternatieven van IVF naar voren brengen.

Bij de specifieke behoefte aan steun en begeleiding blijkt dat hoger opgeleide vrouwen minder vaak een tekort ervaren aan zowel sociale steun als professionele begeleiding bij de emotionele aspecten van IVF, dan lager opgeleide vrouwen. Vrouwen met een grote kinderwens ervaren vaker een tekort aan zowel sociale steun als professionele begeleiding bij de emotionele aspecten van IVF, dan vrouwen met een minder grote kinderwens. Hoe sterker de kinderwens, hoe meer moeite vrouwen zullen hebben met de situatie van ongewilde kinderloosheid. Deze situatie zorgt er dus voor dat vrouwen bij wie de kinderwens groot is meer emotionele steun en begeleiding nodig hebben.

